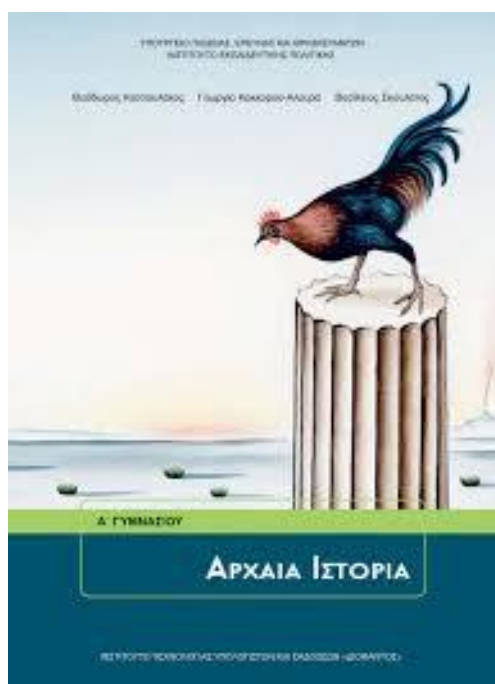

10^ο Γυμνάσιο Βόλου
Εξ αποστάσεως εκπαίδευση 2020

ΙΣΤΟΡΙΑ΄Α ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Οι Περσικοί πόλεμοι 492-479 π.Χ.)

100 x 1242

Διδάσκων καθηγητής: Νίκος Παπακωνσταντίνου

1. Ποια είναι η αιτία των Περσικών πολέμων (492-479 π.Χ.)

- **Αιτία της σύγκρουσης των Ελλήνων με τους Πέρσες**, στις αρχές του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, θεωρείται η επιδίωξη της ανερχόμενης και πολύ δυνατής τότε Περσικής Αυτοκρατορίας να αποκτήσει την κοσμοκρατορία, υποτάσσοντας ολόκληρη την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου και επεκτεινόμενη στα ευρωπαϊκά εδάφη. Η επέκταση αυτή των Περσών τους έφερε αναγκαστικά σε σύγκρουση με τους Έλληνες, πρώτα στις περιοχές της Μικράς Ασίας και της Θράκης. Οι Πέρσες κατέλαβαν σταδιακά τις ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας, μετά την κατάλυση της αυτοκρατορίας των Λυδών, στους οποίους ήταν υποτελείς οι μικρασιάτες Έλληνες. Κατέλαβαν πρώτα τα Στενά του Ελλησπόντου, περιορίζοντας τις δυνατότητες εμπορίου των ελληνικών πόλεων, ύστερα υπέταξαν τις μικρασιατικές πόλεις και στη συνέχεια στράφηκαν προς τα νησιά του Αιγαίου και τις πόλεις της ηπειρωτικής Ελλάδας.

2. Ποια ήταν η αφορμή για τις περσικές εκστρατείες εναντίον της Ελλάδας;

- **Αφορμή** (δηλαδή έναυσμα κι όχι αιτία) των περσικών πολέμων στάθηκε η Ιωνική Επανάσταση του 499 π.Χ.. Ξεκίνησε ως αντίδραση των Ελλήνων της Ιωνίας της Μικράς Ασίας εναντίον της βαριάς φορολογίας των Περσών και εξελίχθηκε σε αγώνα για την ανάκτηση της ελευθερίας των Ελλήνων. Τους Ίωνες βοήθησαν οι Αθηναίοι και οι Ερετριείς, οι οποίοι μετά την καταστολή της ιωνικής επανάστασης από τους Πέρσες μπήκαν στο στόχαστρο του βασιλιά των Περσών Δαρείου.

3. Ποιες ήταν οι φάσεις των περσικών πολέμων;

A) Η πρώτη εκστρατεία των Περσών με αρχηγό τον Μαρδόνιο (το 492 π.Χ.). Υπέταξε τη Θράκη, τελείωσε όμως άδοξα, με τη συντριβή του περσικού στόλου από θαλασσοταραχή έξω από το ακρωτήριο του Άθω.

B) Η δεύτερη εκστρατεία των Περσών με αρχηγούς τους Δάτη και Αρταφέρνη (το 490 π.Χ.) από το Αιγαίο προς την Αττική. Υποδούλωσαν οι Πέρσες την Ερέτρια της Εύβοιας, αλλά συνετρίβησαν από τους Αθηναίους στη μεγάλη μάχη του Μαραθώνα.

Γ) Η τρίτη εκστρατεία των Περσών με αρχηγό το βασιλιά Ξέρξη (το 480 π.Χ.). Ήταν η πιο μεγάλη και η πιο οργανωμένη απ' όλες τις άλλες με τεράστιο περσικό στρατό και στόλο. Αφού πέρασε χωρίς αντίσταση από τη Θράκη, τη Μακεδονία και τη Θεσσαλία, αντιμετωπίστηκε από τους Έλληνες πρώτα στη **ναυμαχία του Αρτεμισίου** κι έπειτα στη **μάχη των Θερμοπυλών**. Οι Πέρσες, χάρη στην προδοσία του Εφιάλτη πέρασαν τις Θερμοπύλες, όπου θυσιάστηκαν μέχρι τον τελευταίο πολεμιστή όλοι οι Σπαρτιάτες και Θεσπιείς υπερασπιστές τους. Κατέλαβαν και την Αθήνα, όμως συνετρίβησαν κατά κράτος στην περίφημη **ναυμαχία της Σαλαμίνας** από τον ελληνικό στόλο με κυρίαρχο τον αθηναϊκό. Ο Ξέρξης έφυγε αμέσως από την Ελλάδα

Την επόμενη χρονιά (479 π.Χ.) οι Έλληνες ολοκλήρωσαν το θρίαμβό τους εναντίον των Περσών στη **μάχη των Πλαταιών** και στη **ναυμαχία της Μυκάλης**.

4. Ποιοι Έλληνες πολιτικοί και στρατιωτικοί ηγέτες διακρίθηκαν στους Περσικούς πολέμους;

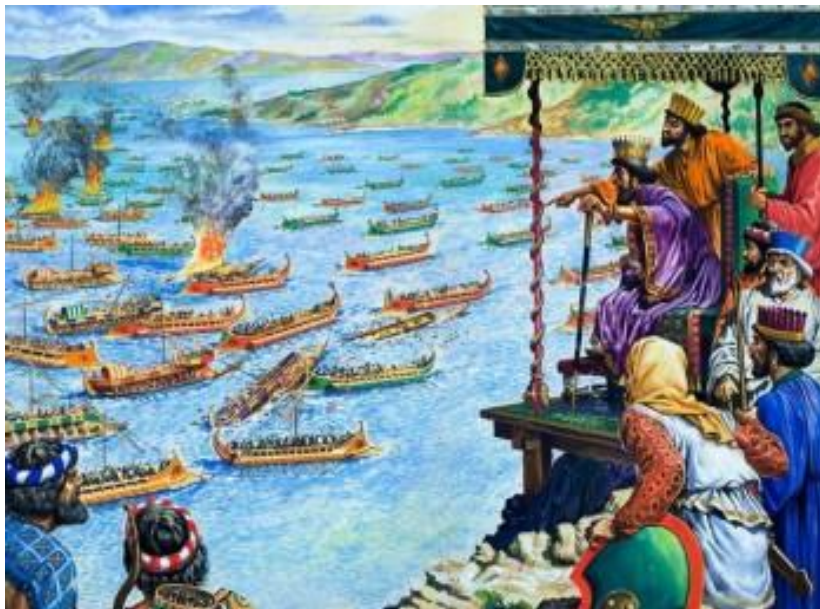
-Στη μάχη του Μαραθώνα (490π.Χ.) επικεφαλής των Αθηναίων και των συμμάχων τους Πλαταιέων στάθηκε ο **Μιλτιάδης**. Χάρη στο δικό του στρατηγικό σχέδιο οι Πέρσες, παρότι πολυάριθμοι παρασύρθηκαν στον κλοιό-παγίδα των Ελλήνων και συνετρίβησαν.

Στη μάχη των Θερμοπυλών (480π.Χ.), ο Σπαρτιάτης βασιλιάς Λεωνίδας έγινε το σύμβολο της αυτοθυσίας στον αγώνα για την ελευθερία της πατρίδας, αφού παρά την προδοσία του Εφιάλτη και τη σίγουρη περικύκλωση του εχθρού έμεινε στη θέση του μέχρι τέλους, μαζί με μόλις 300 Σπαρτιάτες και 700 Θεσπείς που θυσιάστηκαν ως τον τελευταίο στρατιώτη.

Στη ναυμαχία της Σαλαμίνας (480π.Χ.), η σωτήρια νίκη των Ελλήνων οφείλεται στον περίφημο Αθηναίο πολιτικό και στρατηγό **Θεμιστοκλή**, που με ριψοκίνδυνο **τέχνασμα έβαλε τα βαριά περσικά πλοία στον κλοιό των γρήγορων ελληνικών πολεμικών πλοίων στα στενά μεταξύ Σαλαμίνας-Πειραιά και τα συνέτριψε**. Στην πολιτική του Θεμιστοκλή οφείλεται η συγκρότηση ισχυρού αθηναϊκού στόλου, που αργότερα έγινε βάση της αθηναϊκής υπεροχής στο Αιγαίο και της αθηναϊκής ηγεμονίας.

Στη μάχη των Πλαταιών (479π.Χ.), όπου συντρίφτηκε ο εναπομείνας περσικός στρατός και σκοτώθηκε ο Μαρδόνιος, διακρίθηκε ο βασιλιάς **Παυσανίας** από τη Σπάρτη.

Στη ναυμαχία της Μυκάλης (479π.Χ.), επικεφαλής των Ελλήνων ήταν ο Σπαρτιάτης βασιλιάς **Λεωτυχίδης** και ο Αθηναίος στρατηγός **Ξάνθιππος** (πατέρας του μελλοντικού Αθηναίου ηγέτη Περικλή).

5. Ποιες συνέπειες είχε η νίκη των Ελλήνων εναντίον των Περσών;

-Διασφάλισε την ελευθερία της Ελλάδας και ανέκοψε τα καταχρητικά σχέδια των Περσών προς την Ευρώπη. Η νίκη των Ελλήνων έγινε η βάση για να ανθίσει στη συνέχεια ο περίφημος κλασικός πολιτισμός του 5^{ου} π.Χ. αιώνα.

Κείμενα πηγών
και σύντομα σχόλια για τις πληροφορίες που μας δίνουν.

ΟΙ ΙΩΝΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΙΟΛΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΟ

Οι Ίωνες και οι Αιολείς μόλις κατακτήθηκε η Λυδία από τους Πέρσες, έστειλαν αντιπροσωπεία στις Σάρδεις δηλώνοντας στον Κύρο ότι ήθελαν να γίνουν υπήκοοί του με τους ίδιους όρους που ήταν πριν με τον Κροίσο. Εκείνος, αφού άκουσε τις προτάσεις τους, τους διηγήθηκε έναν μύθο: «Ένας αυλητής βλέποντας ψάρια στη θάλασσα άρχισε να παίζει τον αυλό του, γιατί νόμιζε ότι θα βγουν στην ξηρά. Έπεσε όμως έξω στους υπολογισμούς του. Πήρε τότε ένα δίχτυ και, αφού έπιασε πάρα πολλά, τα τράβηξε έξω. Κι όταν τα είδε να πηδούν, είπε σε αυτά: Σταματήστε να χορεύετε. Όταν έπαιζα προηγουμένως τον αυλό δεν θελήσατε να βγείτε έξω». Τον μύθο αυτό είπε στους Ίωνες και στους Αιολείς, γιατί προηγουμένως οι Ίωνες, όταν τους ζήτησε με απεσταλμένους να αποστατήσουν κατά του Κροίσου, δεν δέχτηκαν. Τώρα μπροστά σε τετελεσμένο γεγονός ήταν πρόθυμοι να υπακούσουν. Αυτά τα έλεγε γεμάτος οργή.

Ηρόδοτος, Ιστορία, 1. 141.

Σημ.: Μετά από αυτά οι Ίωνες άρχισαν να χτίζουν τείχη και παράλληλα έστειλαν πρέσβεις στη Σπάρτη, ζητώντας βοήθεια.

Το κείμενο της ιστορικής αυτής πηγής (από το πρώτο βιβλίο της Ιστορίας του Ηρόδοτου) αναφέρεται στην εποχή του 6^{ου} π.Χ. αιώνα, κατά την οποία οι Έλληνες της Μικράς Ασίας έγιναν διαδοχικά φόρου υποτελείς πρώτα στο κράτος των Λυδών, με βασιλιά του τον Κροίσο και κατόπιν στην περσική αυτοκρατορία, με βασιλιά της τον ιδρυτή της Κύρο το Μεγάλο. Ο Κύρος το 547 π.Χ. κατέλυσε το κράτος των Λυδών που ως τότε κυριαρχούσαν στη Μικρά Ασία και επεξέτεινε την εξουσία του μέχρι και τα παράλια, όπου κατοικούσαν οι Έλληνες, Αιολείς και Ίωνες. **Σύμφωνα με το σχολικό βιβλίο σελ.57:** «Οι Έλληνες της Μικράς Ασίας δημιούργησαν ένα λαμπρό πολιτισμό. Εργατικοί και δραστήριοι, ανέπτυξαν εμπορικές σχέσεις με όλους τους κατοίκους της Μεσογείου και ιδιαίτερα του Εύξεινου πόντου, τα παράλια του οποίου είχαν οι ίδιοι αποικίσει. Η ανεξαρτησία τους, όμως, απειλήθηκε και τελικά περιορίστηκε από τους Λυδούς και αργότερα από τους Πέρσες. Υποχρεώθηκαν έτσι

να πληρώνουν βαρύ φόρο και να ακολουθούν τους Πέρσες στις εκστρατείες. Η εκστρατεία των Περσών που έγινε το 513 π.Χ. εναντίον των Σκυθών στα βόρεια του Δούναβη απέτυχε. Είχε όμως ως αποτέλεσμα να τεθεί η Θράκη υπό περσικό έλεγχο. Η κατοχή των Στενών από τους Πέρσες εμπόδισε τους Έλληνες της Μικράς Ασίας να συνεχίσουν το εμπόριο στον ευρύ χώρο του Εύξεινου πόντου, προκαλώντας οικονομικό μαρασμό. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τη βαριά φορολογία και τη στέρηση της ελευθερίας, οδήγησε τους Μικρασιάτες Έλληνες, το 499 π.Χ., σε επανάσταση. **(Ιωνική Επανάσταση 499-494, π.Χ. δηλαδή την εποχή του Πέρση βασιλιά Δαρείου, διαδόχου του Κύρου) »**

Η ΜΙΛΗΤΟΣ

Η Μίλητος υπήρξε μία από τις παλαιότερες και σπουδαιότερες πόλεις της Ιωνίας, χτισμένη στις εκβολές του ποταμού Μαιάνδρου. Κατά τους αρχαίους χρόνους ήταν παραλιακή και διέθετε τέσσερα λιμάνια, ενώ σήμερα απέχει 9 χιλιόμετρα από τη θάλασσα, λόγω των προσχώσεων του ποταμού. Η παράδοση αναφέρει ότι στο β' μισό του 11ου αιώνα π.Χ. η πόλη αποικίστηκε από Ίωνες με αρχηγό τον Νηλέα, γιο του Κόδρου, στοιχείο που ενισχύεται από την εύρεση γεωμετρικού οικισμού. Η πόλη γνώρισε μεγάλη πνευματική και οικονομική άνθηση_ από εκεί κατάγονταν μεγάλες μορφές της αρχαίας ελληνικής διανόησης, όπως ο **Θαλής, ο Αναξίμανδρος, ο Αναξίμενης, ο Εκαταίος** κ.ά. Στα τέλη του 7ου αιώνα π.Χ. εισήγαγε την κοπή νομίσματος από ήλεκτρο και ίδρυσε αποικίες, από τις οποίες σπουδαιότερες ήταν η Ναύκρατη στην Αίγυπτο, η Άβυδος και η Κύζικος στην Προποντίδα, η Αμισός, η Σινώπη, η Τραπεζούντα, ο Ολβία και η Απολλωνία στον Εύξεινο πόντο. **Η Μίλητος πρωτοστάτησε στην Ιωνική επανάσταση, που καταπνίγηκε με τη ναυμαχία της Λάδης (494 π.Χ.) και μετά την οποία η πόλη ισοπεδώθηκε από τους Πέρσες. Μετά τη ναυμαχία της Μυκάλης (479 π.Χ.) άρχισε η ανοικοδόμησή της με αφετηρία το ιερό του Απόλλωνα και τον ναό της Αθηνάς.**

Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάνικα

Η παραπάνω πηγή αναφέρεται στη σπουδαιότερη ελληνική-ιωνική- αποικία στη Μικρά Ασία, τη Μίλητο, που γνώρισε τη μεγαλύτερη ακμή της στον 6^ο αιώνα π.Χ. Η Μίλητος, **η πατρίδα της Ιωνικής φυσικής Φιλοσοφίας και του ελληνικού πεζού λόγου**, πλήρωσε το βαρύτερο φόρο μετά την καταστολή της Ιωνικής επανάστασης από τους Πέρσες το 494 π.Χ.

Στο σχολ. βιβλίο σελ. 58 διαβάζουμε: «Οι επαναστάτες, παρά τις αρχικές επιτυχίες τους, δεν μπόρεσαν να κάμψουν την περσική αντίσταση. Το 494 π.Χ., στη ναυμαχία της Λάδης, ηττήθηκε και ο στόλος τους. Η Μίλητος, που πρωταγωνίστησε στην επανάσταση, υπέστη ολοκληρωτική καταστροφή. Ο χαμός της Μιλήτου προξένησε μεγάλη θλίψη στην Αθήνα. Ο ποιητής Φρύνιχος παρουσίασε το έργο του “Μιλήτου Άλωσις»” και έκανε τους Αθηναίους να κλάψουν με τη συμφορά που είχε βρει την ιωνική αυτή πόλη. Οι Αρχές της Αθήνας οργίστηκαν με την παράσταση και τιμώρησαν τον Φρύνιχο επιβάλλοντάς του πρόστιμο.»

ΚΑΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΜΟΝΟ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ ΠΡΟΚΑΛΟΥΣΕ ΤΡΟΜΟ

Όταν τα στρατεύματα έλαβαν θέση και οι θυσίες έδειξαν καλά αποτελέσματα, οι Αθηναίοι, μόλις δόθηκε το σύνθημα της επίθεσης, όρμησαν τρέχοντας εναντίον των εχθρών. Το διάστημα που τους χώριζε δεν ήταν λιγότερο από οχτώ στάδια. Οι Πέρσες, όταν τους είδαν να έρχονται εναντίον τους τρέχοντας, ετοιμάζονταν να τους δεχτούν και προς στιγμή νόμισαν ότι οι Αθηναίοι έχασαν τα λογικά τους. Τους έβλεπαν να είναι λίγοι και, παρά το γεγονός αυτό, να ορμούν κατά πάνω τους, χωρίς μάλιστα να διαθέτουν ιππικό και τοξότες. Αυτά έβαλαν με το νου τους οι βάρβαροι. Οι Αθηναίοι, όταν άρχισε η σύγκρουση, πολεμούσαν γενναία. Πρώτοι, απ' όσο ξέρουμε, όρμησαν εναντίον των βαρβάρων και πρώτοι άντεξαν να αντικρύσουν την περσική ενδυμασία και αυτούς που τη φορούσαν. Ως τότε και το όνομα μόνο των Μήδων προκαλούσε τρόμο στους Έλληνες.

Ηρόδοτος, Ιστορία, 6. 112

Η ιστορική πηγή αναφέρεται **στη μάχη του Μαραθώνα το 490 π.Χ.** στη διάρκεια της δεύτερης εκστρατείας των Περσών εναντίον της Ελλάδας. Ο Ηρόδοτος παρουσιάζει εδώ την αρχή της μάχης που οδήγησε στη λαμπρή νίκη των Αθηναίων και των Πλαταιέων συμμάχων τους εναντίον της περσικής στρατιάς του Δάτη και του Αρταφέρνη. Ξέρουμε ότι η νίκη οφείλεται στο περίφημο στρατηγικό σχέδιο του Μιλτιάδη που οδήγησε τους Πέρσες σε κλοιό και συντριβή. Στον Ηρόδοτο κάνει ιδιαίτερη εντύπωση το γεγονός ότι οι Αθηναίοι κατάφεραν να ξεπεράσουν το φόβο που μέχρι τότε επικρατούσε παντού, από τη φήμη ότι οι Πέρσες είναι δήθεν αήττητοι. Η νίκη των αθηναίων έχει εξαιρετική σπουδαιότητα γιατί γκρέμισε αυτή τη φήμη κι έδωσε θάρρος σε όλους τους Έλληνες.

Για τη στρατηγική του Μιλτιάδη στο Μαραθώνα, **βλ. σχολ. βιβλίο σελ 59:** «Δέκα χιλιάδες Αθηναίοι και χίλιοι Πλαταιείς που έσπευσαν να τους βοηθήσουν έμελλε να αντικρίσουν πρώτοι τον κίνδυνο. Ο στρατηγός Μιλτιάδης παρέταξε το στράτευμά του, έχοντας ενισχύσει περισσότερο τα άκρα. Μόλις δόθηκε το σύνθημα, οι Αθηναίοι, για να αποφύγουν τα πυκνά βέλη του εχθρού, όρμησαν τρέχοντας. Το κατηφορικό έδαφος που είχαν διαλέξει τους βοήθησε να φθάσουν πιο γρήγορα στον σκοπό τους. Οι Πέρσες κυκλώθηκαν και πολλοί υποχώρησαν πανικόβλητοι προς τα καράβια. Η περιφανής ελληνική νίκη έδειξε ότι οι Πέρσες δεν ήταν ακατανίκητοι.»

Επίγραμμα του Σιμωνίδη από την Κέα για τους Αθηναίους νικητές των Περσών στο Μαραθώνα

*Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι
χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν*

***Υπέρ των Ελλήνων μαχόμενοι οι Αθηναίοι στον Μαραθώνα
συνέτριψαν τη δύναμη των χρυσοφορεμένων Μήδων.***

Το εξαιρετικό για το νόημά του και τη λιτότητα των εκφραστικών του μέσων αυτό κείμενο τονίζει την ιστορική συνεισφορά της νίκης των Αθηναίων. Ήταν οι πρώτοι που αντιμετώπισαν νικηφόρα τους Πέρσες για λογαριασμό όχι μόνον της Αθήνας, αλλά ΟΛΟΚΛΗΡΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ. Η νίκη στο Μαραθώνα ήταν η βάση και για τη λαμπρή νίκη των Ελλήνων στη Σαλαμίνα και στις Πλαταιές το 480-479 π.Χ.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΙΜΩΝΙΔΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΕΑ
στη μνήμη των πεσόντων στις Θερμοπύλες (480 π.Χ.)

(Α)

*Ὡ ξείν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.*

**Ξένε, πες στους Λακεδαιμονίους ότι εδώ
είμαστε θαμμένοι, πιστοί στις εντολές τους.**

Το εξαιρετικό για το νόημά του και τη λιτότητα των εκφραστικών του μέσων αυτό κείμενο τονίζει τη σημασία της θυσίας των Σπαρτιατών του Λεωνίδα στη μάχη των Θερμοπυλών. Οι μαχητές των Θερμοπυλών έπεσαν μέχρι και τον τελευταίο στρατιώτη στη μάχη, για να φράξουν το δρόμο στο σιδερόφραχτο Πέρση εισβολέα, που γύρευε τον εξανδραποδισμό όλων των Ελλήνων. Η σημασία της θυσίας των Σπαρτιατών έγκειται στο γεγονός ότι έπεσαν αυτοί για να καθυστερήσουν τους εισβολείς, μέχρι τη στιγμή που θα κατάφερναν οι Έλληνες να τους παγιδέψουν και να τους τσακίσουν οριστικά. Ο ποιητής επιμένει ιδιαίτερα στην αφοσίωση των πεσόντων Σπαρτιατών στο καθήκον, όπως τους το είχε αναθέσει ο νόμος της πατρίδας τους. Με τη θυσία τους, οι πεσόντες των Θερμοπυλών (300 Σπαρτιάτες και 700 Θεσπιείς) έγιναν παγκόσμιο διαχρονικό σύμβολο της αντίστασης των ελεύθερων λαών στο δεσποτισμό κι την κτηνώδη βία των ισχυρών που επιβουλεύονται την ελευθερία και τα ιδανικά των λαών της γης.

(Β)

*τῶν ἐν Θερμοπύλαις θανόντων
εὐκλεὲς μὲν ἂ τύχα, καλὸς δ' ὁ πότμος,
βωμὸς δ' ὁ τάφος, πρὸ γόνων δὲ μνᾶστις, ὁ δ' οἶκτος ἔπαινος·
ἐντάφιον δὲ τοιοῦτον οὔτ' εὐρὼς
οὔθ' ὁ πανδαμάτωρ ἀμαυρώσει χρόνος.
ἄνδρῶν ἀγαθῶν ὅδε σηκὸς οἰκέταν εὐδοξίαν*

Ἑλλάδος εἴλετο· μαρτυρεῖ δὲ καὶ Λεωνίδα,
Σπάρτας βασιλεύς, ἀρετᾶς μέγαν λελοιπῶς
κόσμον ἀέναόν τε κλέος.

Εκείνων, που σκοτώθηκαν στις Θερμοπύλες, είναι
τρισδοξασμέν' η τύχη τους κι ωραίος ο θάνατός τους.
Ο τάφος τους είναι βωμός, κι αντί για θρήνους έχουν
τη θύμηση· και γίνεται η λύπη παίνεμά τους.
Και τέτοιο σάβανον αντρῶν γενναίων μήτε η μούχλα,
μήτε κι ο παντοχαλαστής καιρός θα το αφανίσει.
Το μνήμα τους για κάτοικον επήρεν της Ελλάδας
τη δόξα.

Κι είναι απόδειξη σ' αυτό κι ο Λεωνίδας,
ο βασιλιάς της Σπάρτης,
που στόλισμα της αρετής έχει μεγάλο αφήσει
και δόξαν αναιώνια (=αιώνια, παντοτινή).

(μετάφραση Ηλία Βουτιερίδη)

Το αρχαιοελληνικό ιδανικό της **ΥΣΤΕΡΟΦΗΜΙΑΣ** σε όλο του το μεγαλείο,
ενσαρκωμένο στους ήρωες των Θερμοπυλῶν.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ο κορυφαίος ποιητής μας **Κ.Π. Καβάφης** έγραψε με τη
μορφή του επιγράμματος ένα συγκλονιστικό δικό του ποίημα **για κάθε άνθρωπο
κάθε εποχής που υπερασπίζεται με αυτοθυσία τις «Θερμοπύλες» του, δηλαδή την
αξιοπρέπεια, τη λευτεριά, τα ιδανικά και τα όνειρά του:**

ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ

Τιμή σ' εκείνους όπου στη ζωή των
όρισαν και φυλάγουν Θερμοπύλες.
Ποτέ από το χρέος μη κινούντες·
δίκαιοι κι ίσοι σ' όλες των τες πράξεις,
αλλά με λύπη κιόλας κι ευσπλαχνία·
γενναίοι* οσάκις είναι πλούσιοι, κι όταν
είναι πτωχοί, πάλ' εις μικρόν γενναίοι,
πάλι συντρέχοντες όσο μπορούνε·
πάντοτε την αλήθεια ομιλούντες,
πλην χωρίς μίσος για τους ψευδομένους.

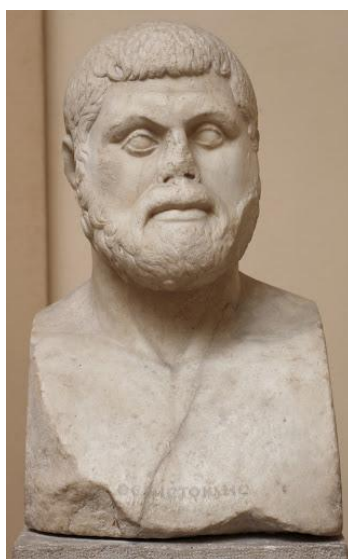
Και περισσότερη τιμή τούς πρέπει
όταν προβλέπουν (και πολλοί προβλέπουν)
πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος,
κι οι Μήδοι επί τέλους** θα διαβούνε.

(1903)

* **γενναίοι**: γενναιόδωροι

** **επί τέλους**: στο τέλος

Κ.Π. Καβάφης, *Ποιήματα*,
τόμ. 1, Ίκαρος

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ

Φαίνεται πως τα πολιτικά τράβηξαν τον Θεμιστοκλή γρήγορα και ζωηρά και έντονη ορμή τον κυρίευσε για τη δόξα... Κι ήταν τόσο παράφορος για τη δόξα ώστε νέος ακόμα, όταν έγινε η μάχη εναντίον των βαρβάρων στον Μαραθώνα και διαφημίστηκε η στρατηγία του Μιλτιάδη, αυτός φαινόταν σκεπτικός πολλές φορές, και τις νύχτες έμενε άγρυπνος, δεν πήγαινε στα συνηθισμένα συμπόσια κι έλεγε σε εκείνους που τον ρωτούσαν κι απορούσαν για την αλλαγή της ζωής του, πως δεν τον άφηνε να κοιμηθεί το τρόπαιο του Μιλτιάδη. Γιατί οι μεν άξιοι νόμιζαν πως η ήττα των βαρβάρων στον Μαραθώνα ήταν το τέλος του πολέμου, ενώ ο Θεμιστοκλής πως ήταν η αρχή μεγαλύτερων αγώνων και γι' αυτούς ετοίμαζε πάντοτε τον εαυτό του για το συμφέρον ολόκληρης της Ελλάδος.

Πλούταρχος, Θεμιστοκλής 3 (μετ. Αθηνάς Καλογεροπούλου)

Το κείμενο περιγράφει το φιλόδοξο χαρακτήρα του Αθηναίου στρατηγού Θεμιστοκλή, ο οποίος, έχοντας ως πρότυπό του τη μεγάλη νίκη του Μιλτιάδη στο Μαραθώνα, οραματίζεται και επιδιώκει μια ανάλογη προσωπική του επιτυχία εναντίον των Περσών. Αυτή του η φιλοδοξία έγινε το κίνητρό του για τις παράτολμες αλλά πολύ έξυπνες ενέργειές του, το 480 π.Χ. στη διάρκεια της τρίτης περσικής εκστρατείας. **Α) Συμβούλεψε τους Αθηναίους να βασιστούν στη δύναμη των πλοίων τους (που ο ίδιος πριν είχε συμβουλεύσει να ετοιμάσουν) κι έτσι να εγκαταλείψουν την Αθήνα και να σωθούν από τους Πέρσες που επέλαυναν μετά τις Θερμοπύλες. Β) Με το πλέον παράτολμο -ριψοκίνδυνο σχέδιό του παγίδευσε το στόλο του Ξέρξη στο στενό της Σαλαμίνας και έτσι οι Έλληνες τον κατέστρεψαν στην κορυφαία ναυμαχία των περσικών πολέμων.**

***Κι αμέσως τα πλαταγιαστά με μιας κουπιά τους
χτυπούνε με το πρόσταγμα τη βαθιάν άρμη...***

ΑΙΣΧΥΛΟΣ

ΤΟ ΤΕΧΝΑΣΜΑ ΤΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ (βλ. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Β' Γυμνασίου)

A.

ΑΛΛ' όταν ο στόλος των εχθρών, πλησιάζοντας από την πλευρά του Φαλήρου προς την Αττική, έκρυψε τις γύρω παραλίες, οι Πελοποννήσιοι φοβισμένοι σκέφτονταν πάλι να αποπλεύσουν για τον Ισθμό. Ενώ λοιπόν έτσι είχε η κατάσταση, ο Θεμιστοκλής σκεφτόταν και κατάστρωνε το σχέδιό του για την αποστολή του Σίκκινου. Ο Σίκκινος ήταν, βέβαια. Πέρσης στην καταγωγή, αλλά φίλος του Θεμιστοκλή και παιδαγωγός των παιδιών του. Αυτόν, λοιπόν, στέλνει κρυφά στον Ξέρξη με την εντολή να του αναφέρει ότι ο Θεμιστοκλής, ο στρατηγός των Αθηναίων, παίρνοντας το μέρος του βασιλιά των Περσών, του στέλνει πρώτος την πληροφορία ότι οι Έλληνες προσπαθούν να του ξεφύγουν και τον συμβουλεύει να τους επιτεθεί και να εξοντώσει το στόλο τους, ενόσω αυτοί βρίσκονται σε σύγχυση

και χωρίς πεζικό. Ο Ξέρξης, αφού δέχτηκε αυτή τη συμβουλή πιστεύοντας ότι είχε δοθεί με φιλική διάθεση, ένωσε ικανοποίηση και αμέσως έδωσε διαταγή στους κυβερνήτες των πλοίων του να αποπλεύσουν με διακόσια πολεμικά καράβια και να ζώσουν από παντού τα νησιά, για να μην ξεφύγει κανένας εχθρός.

Πλούταρχος: «Θεμιστοκλής» 12 (2-6) σε διασκευή.

Β.

Όταν ο Απόλλωνας έδωσε χρησμό που έλεγε ότι «μακάρι ο παντεπόπτης Δίας να δώσει στην Αθηνά ένα ξύλινο τείχος», ενώ οι άλλοι Αθηναίοι πρότειναν να χτίσουν τείχος στην ακρόπολη, Ο Θεμιστοκλής πρότεινε να ανέβουν στα πλοία, επειδή, κατά την άποψή του, αυτό ήταν το ξύλινο τείχος των Αθηναίων. Αυτοί πείσθηκαν, ανέβηκαν στα πλοία, ναυμάχησαν και νίκησαν.

Γ.

Ο Θεμιστοκλής είχε στήσει ενέδρα στην περιοχή της Σαλαμίνας. Οι Έλληνες θεώρησαν καλό να φύγουν, ο Θεμιστοκλής, όμως, θεώρησε καλό να ναυμαχήσει σε θαλασσινό στενό. Επειδή, όμως, δεν κατόρθωνε να τους πείσει να παραμείνουν (στο στενό της Σαλαμίνας) και καθώς υπήρχε στο σπίτι του κάποιος ευνούχος με το όνομα Σίκκινος, παιδαγωγός των δυο παιδιών του Θεμιστοκλή, τον στέλνει μέσα στη νύχτα αυτόν τον Σίκκينو προς το βασιλιά των Περσών, για να του δώσει το μήνυμα, δήθεν επειδή τον συμπαθούσε, ότι «οι Έλληνες φεύγουν, εσύ, όμως, πολέμησέ τους στη θάλασσα». Ο βασιλιάς πείθεται και ναυμαχεί και το θαλασσινό στενό συνέτριψε το πλήθος των περσικών πολεμικών πλοίων. Επομένως, οι Έλληνες νίκησαν χωρίς να το θέλουν, εξαιτίας της σοφίας του στρατηγού τους.

Πολύαινος: «Στρατηγήματα», 1,30,3

ΕΝΑΣ ΠΕΡΣΗΣ ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΣΙΚΗ ΑΥΛΗ ΤΗ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ.

Όταν με τ' άσπρα τ' άτια της η μέρα
φωτοπλημμύριστη άπλωσε σ' όλο τον κόσμο,
μια πρώτα ακούστηκε απ' το μέρος των Ελλήνων
βουή τραγουδιστά με ήχο φαιδρό να βγαίνει
και δυνατ' αντιβούιζαν μαζί και οι βράχοι
του νησιού γύρω, ενώ τρομάρα τους βαρβάρους

έπιασεν όλους, που έβλεπαν πως γελαστήκαν.
**Γιατί δεν ήταν για φευγιό που έψαλλαν τότε
σεμνόν παιάνα οι Έλληνες, μα σαν να ορμούσαν
μ' ολόψυχη καρδιά στη μάχη, ενώ όλη ως πέρα
τη γραμμή των της σάλπιγγας φλόγιζε ο ήχος.**
Κι αμέσως τα πλαταγιαστά με μιας κουπιά τους
χτυπούνε με το πρόσταγμα τη βαθιάν άρμη
και δεν αργούνε να φανούν όλοι μπροστά μας.
Το δεξί πρώτο, σε γραμμή, κέρας ερχόταν
μ' όλη την τάξη, κι έπειτα κι ο άλλος στόλος
από πίσω ακλουθά. και τότε ήταν ν' ακούσεις
φωνή μεγάλη από κοντά: **«Εμπρός, των Ελλήνων
γενναία παιδιά! να ελευθερώσετε πατρίδα,
τέκνα, γυναίκες και των πατρικών θεών σας
να ελευθερώσετε τα ιερά και των προγόνων
τους τάφους ' τώρα για όλα 'ναι που πολεμάτε».**

Αισχύλος, Πέρσες στ. 386-405 (μετάφρ. Γ. Γρυπάρη)

Οι περίφημοι στίχοι του μεγάλου αθηναίου τραγικού ποιητή του 5^{ου} π.Χ. αιώνα Αισχύλου, ο οποίος πολέμησε και στο Μαραθώνα και στη Σαλαμίνα εναντίον των Περσών. Μας φανερώνει τα ιδεώδη και ταυτόχρονα τα ηθικά κίνητρα **των Ελλήνων μαχητών της ελευθερίας στη δοξασμένη τους νίκη εναντίον των εισβολέων στη ναυμαχία της Σαλαμίνας. Στη σκηνή αυτή της τραγωδίας «Πέρσαι» οι Έλληνες κάνουν τη μεγαλειώδη επίθεσή τους στους Πέρσες που έχουν πια παγιδευτεί μέσα στο στενό της Σαλαμίνας**

(Βλ. και στο **σχολικό βιβλίο σελ 61**: «Οι Πέρσες στον περιορισμένο χώρο δε θα μπορούσαν να παρατάξουν όλη τους τη δύναμη. Όταν δόθηκε το σύνθημα της επίθεσης, τα ελληνικά πλοία επιτέθηκαν με ορμή και κατάφεραν να κυριαρχήσουν.»)